

Les 80 – Antwoorden

Opdracht 1: Vervoeg het werkwoord Telefoneren, טלפן {tilfen} [pi'el]. Dit is typisch een nieuw-Hebreeuws werkwoord, afgeleid van het woord telefoon door dit aan te passen aan de grammaticaregels van de binyan [pi'el], maar de f-klank bleef meestal een f.

Persoon	Tegenwoordige tijd	Verleden tijd	Toekomende tijd	Persoon
Ik (m)	מְטַלְפֵן m ^e talfen	טִלְפַנְתִּי tilfantie	אֶטַלְפֶּן ^a talfen	אֲנִי
Ik (v)	מְטַלְפֵנֶת m ^e talfènèt	טִלְפַנְתִּי tilfantie	אֶטַלְפֶּן ^a talfen	אֲנִי
Jij (m)	מְטַלְפֵן m ^e talffen	טִלְפַנְתָּ tilfantá	תֵּטַלְפֶּן t ^e talfen	אַתָּה
Jij (v)	מְטַלְפֵנֶת m ^e talfènèt	טִלְפַנְתְּ tilfant	תֵּטַלְפֶּי t ^e talf ^e nie	אַתְּ
Hij	מְטַלְפֵן m ^e talfen	טִלְפֵן tilfen	יִטַלְפֶּן y ^e talfen	הוּא
Zij	מְטַלְפֵנֶת m ^e talfènèt	טִלְפְּנָה tilf ⁿ áh	תֵּטַלְפֶּן t ^e talfen	הִיא
Wij (m)	מְטַלְפוּנִים m ^e talfoniem	טִלְפַּנּוּ tilfannoe *	נִטַלְפֶּן n ^e talfen	אֲנַחְנוּ
Wij (v)	מְטַלְפוֹנוֹת m ^e talfonot	טִלְפַּנּוּ tilfannoe *	נִטַלְפֶּן n ^e talfen	אֲנַחְנוּ
Jullie (m)	מְטַלְפוּנִים m ^e talfoniem	טִלְפַנְתֶּם tilfantèm	תֵּטַלְפֶּנוּ t ^e talf ^e noe	אַתֶּם
Jullie (v)	מְטַלְפוֹנוֹת m ^e talfonot	תִּלְפַנְתֶּן tilpantèn	תֵּטַלְפֶּנוּ t ^e talf ^e noe	אַתֶּן
Zij (m)	מְטַלְפוּנִים m ^e talfoniem	טִלְפְּנוּ tilf ^e noe	יִטַלְפֶּנוּ y ^e talf ^e noe	הֵם
Zij (v)	מְטַלְפוֹנוֹת m ^e talfonot	טִלְפְּנוּ tilf ^e noe	יִטַלְפֶּנוּ y ^e talf ^e noe	הֵן

Gebiedende wijs: m: טלפן talfen, v: טלפני talf^enie, meervoud: טלפנו talf^enoe. Inf: לטלפן l^etalpen

* De twee noens zijn samengevoegd.

Opdracht 2: enkele zinnen bruikbaar in een telefoongesprek. Geef de uitspraak en de vertaling.

? מִי מְדַבֵּר / מְדַבֵּרָת ?	mie m ^e dabber/m ^e dabbèrèt?	'Wie spreekt?' Met wie (m/v) spreek ik?
? אֲנִי לֹא מְדַבֵּר עִבְרִית	^a nie lo m ^e dabber ivriet	Ik spreek geen Ivriet.
? אַתָּה מְדַבֵּר אֲנְגְלִית / הוֹלַנְדִּית ?	attáh m ^e dabber anglit / holandiet?	Spreekt u Engels/Nederlands?
? דַּבֵּר יוֹתֵר לְאֵט בְּבִקְשָׁה	dabber yoter l ^e at b ^e vaqásháh	Spreek langzamer alstublieft.
? אֶפְשָׁר לְטַלְפֵן מִכָּאן ?	èfshár l ^e talpen mikán?	'Misschien opbellen hiermee?'
? ... לְכַמָּה עוֹלָה שִׂיחָה ?	kamáh oláh sicháh l ^e ..?	Hoeveel kost een gesprek naar ... ?
? אֲנִי רוֹצֵה לְקַרֵּא לְאֲדוֹן בְּנֵי־יִמִּין נְתַנְיָהוּ	^a nie rotzáh liqro l ^e ádón binyámin n ^e tanyáhoe,	Ik (v) wil [naar] de heer Benjamin Netanyahu roepen/opbellen.

Les 81 – Judaïca 19 – Geloofsbelijdenis en Telling

We kijken in deze les naar de bekende Joodse geloofsbelijdenis, het 'Shema', en we kijken even terug naar de lessen serie over rekenen en tellen met een Hebreeuws tellied. Daarvoor moeten we straks weer wat nieuwe woorden leren.

De basis van het Jodendom wordt wel gevormd door de tekst van Deuteronomium/Devariem 6:4 שְׁמַע, יִשְׂרָאֵל: יְהוָה אֱלֹהֵינוּ, יְהוָה אֶחָד, die functioneert als de kern van de Joodse geloofsbelijdenis. Dit is het belangrijkste Joodse gebed, dat vaak het 'wachtwoord van Israël' wordt genoemd. U mag het in opdracht 2 vertalen. Omdat men de vierletterige Godsnaam יהוה niet behoort uit te spreken, wordt deze bij het voorlezen vervangen door אֲדוֹנָי adonái, mijn Heer. Een gelovige Jood bidt het in de avonds voordat hij gaat slapen en in de ochtend na het opstaan, volgens Deuteronomium 6:7, 'prent het uw kinderen in – spreek erover (...) als u neerligt en als u opstaat'. Het wordt altijd op de shabbat en de feestdagen gebeden of gezongen, wanneer de Torahrol uit de de ark (de Torahkast) wordt genomen.

Het is de eerste zin die kinderen leren, en het laatste gebed dat een Jood bidt, voordat hij sterft. De vermaarde Joodse geleerde Rashi (1040-1105) gaf deze uitleg: 'De Heilige, die onze God is, maar niet als God wordt erkend door de volken, zal op een dag de enige God zijn, zoals staat in Zacharia 14:9 En de HERE zal koning worden over de gehele aarde; te dien dage zal de HERE de enige zijn, en zijn naam de enige.

De tekst is niet – zoals andere gebeden – gericht tot God, maar tot onszelf: 'Hoor Israël!' Wij moeten onszelf steeds weer inprenten en blijven herinneren waar deze woorden voor staan.

Daaraan hoeven we God niet te herinneren – onszelf wel.

Een afbeelding op de grote menorah-kandelaar, geplaatst tegenover de Knesset in Jeruzalem.

In de tekst staan twee letters groter geschreven die samen een woord vormen, zie opdracht 2. Een andere uitleg zegt: de dalet is groot geschreven omdat hij getalwaarde vier heeft, wat Gods uniciteit uitdrukt, het vierde niveau, boven (1) de aardse materie, (2) de flora en fauna die kunnen ontbinden, en (3) de engelen in de hemelse sferen, waar God onvergelijkbaar boven staat.

De grote letter ayien wil ons zeggen, dat het goed is onze ogen (ayien) wijd te openen en deze verheven materie tot ons te nemen.

Bij het oplezen of zingen in de synagoge wordt aan het Shema een tweede regel toegevoegd, afkomstig uit de Talmoed. Omdat de Torah belangrijker is, wordt die tweede regel kleiner afgedrukt.

Woordenschat

יָדַע	yáda [pa'al]	Weten, kennis hebben ...עַל, ..., לְדַעַת אֶת....
לְדַעַת אֶת..	láda'at èt..	Kennis hebben van; seksuele omgang hebben met... (bijbels)
Dit werkwoord kent nog veel andere vervoegingen en afgeleide woorden, o.a.:		
לְהוֹדַע	l ^e hiwáda [nif'al]	Bekend zijn
הוֹדִיעַ	hodia [hif'iel]	Informeren, bekend maken ..לְהוֹדִיעַ אֶת, אֶל.. l ^e hodia èt .., èl..
לְיַדַע אֶת..	l ^e yade'a èt.. [pi'el]	Bekend maken, aankondigen
דָּעָה	de'áh (v)	Opinie, begrip
דַּעַת	da'at (v)	Kennis, wijsheid
יָדַע	yèda (m)	Kennis, informatie
יָדוּעַ	yádoe'a (bn)	Bekend, familiair, beroemd
יְדִיעָה	y ^e di'áh (v)	Kennis; nieuwsonderwerp (Krant Yediot Achronot)
יָדָן	yadán (m)	Geleerde
הוֹדַעָה	hodá'ah (v)	Aankondiging, bekendmaking
מַדָּע	madá (m)	Wetenschap
מַדְעִי	madá'ie (bn)	Wetenschappelijk
מַדְעָן	madán (m)	Wetenschapper
מִדָּע	medá (m)	Informatie
מוֹדַעָה	moda'áh (v)	Advertentie
חֹמֶשׁ, חוּמָשׁ	choemásh	Een van de vijf (boeken van de Torah) חוּמָשׁ, constr חוּמָשִׁי Verbastering van שְׁמֵינִי chomèsh, een-vijfde.
יָרַח	yèrach (m)	Maand (Arabisch). In het lied soms vervangen door שְׁרַח
כְּבוֹד	kávod (m)	Eer, waardigheid, respect, majesteit
כּוֹכָב	kocháv (m)	Ster (Denk aan de strijder Bar Kochba)
לְדָה, לֵידָה	ledáh (v)	Geboorte
מַד	mad (m)	Maat, eigenschap
מִלָּה (בְּרִית)	(brit) miláh (v)	Besnijdenis (tot het verbond)
מֶלֶךְ	mèlèch (m)	Koning
מַלְכוּת	malchoet (v)	Koningschap, koninkrijk
עֵד, עֵדָה	ed (m), edáh (v)	Getuige
עַד	ad (m)	Eeuwigheid
לְעַד	lá'ad	Voor altijd, tot in eeuwigheid

עולם olám (m!) Eeuwigheid; wereld. (Niet verwarren met oelám!)
 שֶׁבֶט shevèt (m) (Volks)staf; staf, scepter

Opdracht 1: Vervoeg het werkwoord יָדַע {yáda} [pa'al] Weten (*to know*).

Dat is een dubbel moeilijk werkwoord door de eerste radicaal yod, die assimileert met alle voorvoegsels (zie les 71), en de klankloze derde radicaal ayin. Dat kan dus niet zonder de website <http://www.hebrew-verbs.co.il/>.

Persoon	Tegenwoordige tijd	Verleden tijd	Toekomende tijd	Persoon
Ik (m)	.....	.....	.....	אֲנִי
Ik (v)	יִדְעַת yoda'at	יָדַעְתִּי yádatie	אֲדַע eda	אֲנִי
Jij (m)	.....	.....	.....	אַתָּה
Jij (v)	.....	.....	.....	אַתְּ
Hij	.....	.....	.....	הוא
Zij	.....	.....	.....	היא
Wij (m)	.....	.....	.....	אֲנַחְנוּ
Wij (v)	.....	.....	.....	אֲנַחְנוּ
Jullie (m)	.....	.....	.....	אַתֶּם
Jullie (v)	.....	.....	.....	אַתֶּן
Zij (m)	.....	.....	.....	הם
Zij (v)	.....	.....	.....	הן

Geb. wijs: m: ....., v: ....., mv: ....., Infinitief: לְדַעַת láda'at

Opdracht 2: Bekijk en beluister een of meer uitvoeringen van deze tekst uit Deuternomium/ Devariem 6:4, aangevuld met een regel uit de Talmoed (Mishna traktaat Joma 6:2):

www.youtube.com/watch?v=9hdG1aXIExl Volksdans-achtige uitvoering.

www.youtube.com/watch?v=wxO09BUrkMk De afgebeelde tekst rustig gezongen.

www.youtube.com/watch?v=sfF6-TkAnBM Een enthousiaste uitvoering.

<http://foundationstone.com.au/Distribution/shema.mp4> Het Shema plus Deuteronomium 4:5-9 rustig en duidelijk voorgelezen. Geef de uitspraak en de vertaling.

שמע, ישראל: יהוה אלהינו, יהוה אחד. ....

ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד .....

Welk woord vormen de twee groter gedrukte letters? .....

Opdracht 3: Bekijk, beluister en vertaal het stapellied Echad mie yodea.

In de verzen wordt steeds de eerdere tekst herhaald; voor het vertalen lijkt me dit overbodig.

www.youtube.com/watch?v=1XU-3IuzPEE, met tromgeroffel en Hebreeuwse tekst,

www.youtube.com/watch?v=cXcHQTQemQw, gedanst

1	אָחַד מִי יוֹדֵעַ. אָחַד אֲנִי יוֹדֵעַ. אָחַד אֱלֹהֵינוּ שְׁבַשְׁמִים וּבְאֶרֶץ
2	שְׁנַיִם מִי יוֹדֵעַ. שְׁנַיִם אֲנִי יוֹדֵעַ. שְׁנַיִם לְחוֹת הַבְּרִית
3	שְׁלֹשָׁה מִי יוֹדֵעַ. שְׁלֹשָׁה אֲנִי יוֹדֵעַ. שְׁלֹשָׁה אָבוֹת
4	אַרְבַּע מִי יוֹדֵעַ. אַרְבַּע אֲנִי יוֹדֵעַ. אַרְבַּע אֲמָהוֹת
5	חֲמִשָּׁה מִי יוֹדֵעַ. חֲמִשָּׁה אֲנִי יוֹדֵעַ. חֲמִשָּׁה חֲמִשֵּׁי תוֹרָה
6	שֵׁשָׁה מִי יוֹדֵעַ. שֵׁשָׁה אֲנִי יוֹדֵעַ. שֵׁשָׁה סְדְרֵי מִשְׁנָה
7	שִׁבְעָה מִי יוֹדֵעַ. שִׁבְעָה אֲנִי יוֹדֵעַ. שִׁבְעָה יְמֵי שַׁבָּתַא
8	שְׁמוֹנֶה מִי יוֹדֵעַ. שְׁמוֹנֶה אֲנִי יוֹדֵעַ. שְׁמוֹנֶה יְמֵי מִלְּחָה
9	תְּשַׁעָה מִי יוֹדֵעַ. תְּשַׁעָה אֲנִי יוֹדֵעַ. תְּשַׁעָה יְרַחֵי לִידָה
10	עֶשְׂרֵה מִי יוֹדֵעַ. עֶשְׂרֵה אֲנִי יוֹדֵעַ. עֶשְׂרֵה דְבָרַיָא
11	אֶחָד עֶשֶׂר מִי יוֹדֵעַ. אֶחָד עֶשֶׂר אֲנִי יוֹדֵעַ. עַחַד עֶשֶׂר כּוֹכְבַיָא
12	שְׁנַיִם עֶשֶׂר מִי יוֹדֵעַ. שְׁנַיִם עֶשֶׂר אֲנִי יוֹדֵעַ. שְׁנַיִם עֶשֶׂר שְׁבָטַיָא
13	שְׁלוֹשָׁה עֶשֶׂר מִי יוֹדֵעַ. שְׁלוֹשָׁה עֶשֶׂר אֲנִי יוֹדֵעַ. שְׁלוֹשָׁה עֶשֶׂר מְדִיָא

Bronnen: www.chabad.org (liedtekst); millon; Israel Today Magazine (o.a. afbeelding 2); Jom Jom, D. Hausdorff; www.hebrewsongs.com, www.hebrewatmilah.org, parsha-uitleg van NIK.nl; rabbijn Menno ten Brink in NIW.

Zie ook: [Big Feelings in a Small Letter](#), over het gebruik van grotere en kleinere Hebreeuwse letters; [Questioning the Orders](#), over 'horen' en 'gehoorzamen'; Markus 12:29.